

KONVENSIYEN TENTANG HAK ORANG KURANG UPAYA

**PERTUBUHAN BANGSA-BANGSA BERSATU
2007**

KONVENSYEN TENTANG HAK ORANG KURANG UPAYA

Mukadimah

Negara-Negara Ahli bagi Konvensyen ini,

(a) *Mengingat kembali* prinsip yang dinyatakan dalam Piagam Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, yang mengakui maruah dan nilai yang sebatu dalam diri, serta hak seluruh ahli keluarga manusia yang sama dan tak terpisah, sebagai asas bagi kebebasan, keadilan dan keamanan di dunia,

(b) *Mengakui* bahawa Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, dalam Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat dan Waad Antarabangsa tentang Hak Asasi Manusia, telah mengisytiharkan dan bersetuju bahawa semua orang berhak mendapat segala hak dan kebebasan yang termaktub dalam dokumen tersebut, tanpa apa-apa jenis pembezaan,

(c) *Menegaskan semula* kesejagatan, ketakterbahagikan, kesalingbergantungan dan kesalingkaitan semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi, dan perlunya orang kurang upaya diberi jaminan bahawa mereka dapat menikmati sepenuhnya tanpa diskriminasi,

(d) *Mengingat kembali* Waad Antarabangsa tentang Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya, Waad Antarabangsa tentang Hak Awam dan Hak Politik, Konvensyen Antarabangsa tentang Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi Kaum, Konvensyen tentang Penghapusan Segala Bentuk Diskriminasi terhadap Wanita, Konvensyen menentang Penyeksaan, dan Perlakuan atau Hukuman Lain yang Kejam, Tidak Berperikemanusiaan atau Merendahkan Martabat, Konvensyen tentang Hak Kanak-Kanak, serta Konvensyen Antarabangsa tentang Perlindungan Hak Semua Pekerja Hijrahan dan Ahli Keluarga Mereka,

(e) *Mengakui* bahawa ketakupayaan merupakan konsep yang berkembang, dan ketakupayaan ialah hasil interaksi antara orang kurang upaya dengan sekatan dari segi sikap dan persekitaran yang menghalang mereka daripada mengambil bahagian dalam masyarakat sepenuhnya dan dengan berkesan, sama seperti orang lain,

(f) *Mengakui* kepentingan prinsip dan garis panduan dasar yang terkandung dalam Program Tindakan Sedunia Tentang Orang Kurang Upaya dan Peraturan Standard

berhubung dengan Penyamarataan Peluang untuk Orang Kurang Upaya dalam mempengaruhi usaha menggalakkan, merumuskan dan menilai dasar, rancangan, program dan tindakan pada peringkat kebangsaan, serantau dan antarabangsa bagi menyamaratakan lagi peluang untuk orang kurang upaya,

(g) *Menekankan* kepentingan mengarusperdanakan isu ketakupayaan sebagai bahagian penting dalam strategi pembangunan mampan yang berkaitan,

(h) *Mengakui juga* bahawa diskriminasi terhadap mana-mana orang atas dasar ketakupayaan merupakan pencabulan maruah dan nilai yang sebatu dalam diri,

(i) *Mengakui selanjutnya* kepelbagaian orang kurang upaya,

(j) *Mengakui* keperluan untuk menggalakkan dan melindungi hak asasi semua orang kurang upaya, termasuk mereka yang memerlukan sokongan yang lebih intensif,

(k) *Berasa bimbang* bahawa, walaupun terdapat pelbagai instrumen dan aku janji, orang kurang upaya terus berhadapan dengan halangan dalam usaha mereka untuk mengambil bahagian sebagai anggota masyarakat yang setaraf dan pencabulan hak asasi mereka di seluruh pelosok dunia,

(l) *Mengakui* kepentingan kerjasama antarabangsa bagi memperbaiki keadaan hidup orang kurang upaya di setiap negara, terutamanya di negara membangun,

(m) *Mengiktiraf* sumbangan berharga yang sedia ada dan mungkin dibuat oleh orang kurang upaya kepada keseluruhan kesejahteraan dan kepelbagaian komuniti mereka, dan bahawa usaha menggalakkan orang kurang upaya menikmati sepenuhnya hak asasi manusia dan kebebasan asasi mereka, dan mengambil bahagian sepenuhnya, akan menambah rasa kekitaan mereka, dan menghasilkan kemajuan yang signifikan dalam pembangunan insaniah, sosial dan ekonomi masyarakat serta pembasmian kemiskinan,

(n) *Mengakui* kepentingan autonomi individu dan kebebasan bagi orang kurang upaya, termasuk kebebasan untuk membuat pilihan mereka sendiri,

(o) *Memandangkan* orang kurang upaya sepatutnya diberi peluang untuk melibatkan diri secara aktif dalam proses membuat keputusan tentang dasar dan program yang berkaitan dengan mereka secara langsung,

(p) *Berasa bimbang* tentang keadaan sukar yang dihadapi oleh orang kurang upaya, yang mengalami pelbagai bentuk diskriminasi atau diskriminasi yang teruk atas dasar bangsa; warna kulit, jantina, bahasa, agama, fahaman politik atau fahaman lain, negara asal, asal etnik, peribumi atau asal usul sosial, harta pemilikan, keturunan, umur atau status lain,

(q) *Mengakui* bahawa wanita dan kanak-kanak perempuan kurang upaya biasanya mempunyai risiko yang lebih tinggi, di dalam dan di luar rumah, untuk diperlakukan dengan ganas, dcederakan atau didera, diabaikan atau diperlakukan dengan cuai, dianiaya atau dieksploitasikan,

(r) *Mengakui* bahawa kanak-kanak kurang upaya sepatutnya dapat menikmati sepenuhnya semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi, sama seperti kanak-kanak lain, dan mengingat kembali obligasi untuk mencapai matlamat itu yang diaku janji oleh Negara-Negara Ahli dalam Konvensyen Tentang Hak Kanak-kanak,

(s) *Menekankan* keperluan untuk memasukkan perspektif jantina dalam segala usaha untuk menggalakkan orang kurang upaya menikmati sepenuhnya hak asasi manusia dan kebebasan asasi,

(t) *Menekankan* hakikat bahawa sebahagian besar orang kurang upaya hidup dalam keadaan miskin, dan dalam hal ini, mengakui keperluan kritikal untuk menangani impak negatif kemiskinan terhadap orang kurang upaya,

(u) *Mengingati* bahawa keadaan aman dan selamat yang berdasarkan rasa hormat sepenuhnya terhadap tujuan dan prinsip yang terkandung dalam Piagam Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, dan pematuhan instrumen hak asasi manusia yang terpakai, amat diperlukan untuk melindungi sepenuhnya orang kurang upaya, terutamanya semasa konflik bersenjata dan pendudukan kuasa asing,

(v) *Mengakui* kepentingan dapat mengakses persekitaran fizikal, sosial, ekonomi dan budaya, perkhidmatan penjagaan kesihatan dan pendidikan, serta maklumat dan komunikasi, bagi membolehkan orang kurang upaya menikmati sepenuhnya semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi,

(w) *Menyedari* bahawa individu, yang mempunyai kewajipan terhadap individu lain dan komunitinya, memikul tanggungjawab untuk berusaha menggalakkan dan mematuhi hak yang diiktiraf dalam Rang Undang-Undang Hak Asasi Manusia Antarabangsa,

(x) *Meyakini* bahawa keluarga merupakan unit kumpulan asas masyarakat yang semula jadi, dan berhak dilindungi oleh masyarakat dan Negara, dan orang kurang upaya dan ahli keluarga mereka seharusnya mendapat perlindungan dan bantuan yang diperlukan bagi membolehkan keluarga membantu orang kurang upaya menikmati sepenuhnya hak mereka, sama seperti orang lain,

(y) *Meyakini* bahawa konvensyen antarabangsa yang penting dan komprehensif untuk menggalakkan dan melindungi hak dan maruah orang kurang upaya akan memberikan sumbangan yang signifikan kepada usaha membetulkan ketakberuntungan sosial yang jelas dialami oleh orang kurang upaya, serta menggalakkan pelibatan mereka dalam lingkungan awam, politik, ekonomi, sosial dan budaya dengan peluang yang sama, di negara maju dan negara membangun,

Telah bersetuju seperti yang berikut:

Perkara 1 Tujuan

Tujuan Konvensyen ini adalah untuk menggalakkan, melindungi dan memastikan semua orang kurang upaya dapat menikmati sepenuhnya semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi, sama seperti orang lain, dan memupuk rasa hormat terhadap maruah yang ada pada diri mereka. Orang kurang upaya termasuk mereka yang mempunyai kecacatan fizikal, mental, intelek atau deria jangka panjang yang, dalam interaksi dengan pelbagai sekatan, boleh menghalang penyertaan mereka dalam masyarakat secara sepenuhnya dan berkesan sama seperti orang lain.

Perkara 2 Takrif

Bagi tujuan Konvensyen ini:

"Komunikasi" termasuk bahasa, paparan teks, Braille, komunikasi sentuhan , cetak besar , multimedia yang dapat diakses, tulisan, audio, bahasa mudah, manusia-pembaca, serta mod, cara dan format komunikasi augmentatif dan alternatif, termasuk teknologi maklumat dan komunikasi yang dapat diakses;

"Bahasa" termasuk bahasa pertuturan dan bahasa isyarat, serta bentuk bahasa lain yang tidak dituturkan;

"Diskriminasi atas dasar ketidakupayaan" ertinya apa-apa pembezaan, pengecualian atau sekatan atas dasar ketidakupayaan yang bertujuan untuk atau yang kesannya adalah menjejaskan atau membatalkan pengiktirafan, penikmatan atau penggunaan, sama seperti orang lain, semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi dalam bidang politik, ekonomi, sosial, budaya atau sivil, atau apa-apa bidang lain. Ia merangkumi semua bentuk diskriminasi, termasuk keengganan membuat penyesuaian yang munasabah;

"Penyesuaian yang munasabah" ertinya pengubahsuaian dan penyesuaian yang perlu dan wajar, yang tidak membebani orang lain secara berlebih-lebihan atau secara tidak wajar, jika diperlukan dalam kes tertentu, bagi memastikan orang kurang upaya dapat menikmati atau menggunakan semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi, sama seperti orang lain;

"Reka bentuk universal" ertinya reka bentuk produk, persekitaran, program dan perkhidmatan yang dapat digunakan oleh semua orang, setakat mana yang mungkin, tanpa memerlukan penyesuaian atau reka bentuk khusus. "Reka bentuk universal" termasuk alat bantu untuk kumpulan orang kurang upaya tertentu, jika ia diperlukan.

Perkara 3

Prinsip am

Prinsip Konvensyen ini ialah:

- (a) Rasa hormat terhadap maruah yang ada pada individu, autonomi individu (termasuk kebebasan untuk membuat pilihan sendiri), dan kebebasan individu;
- (b) Tak berdiskriminasi;

- (c) Pelibatan dan keterangkuman dalam masyarakat sepenuhnya dan dengan berkesan;
- (d) Rasa hormat terhadap perbezaan orang kurang upaya dan penerimaan orang kurang upaya sebagai sebahagian daripada kepelbagaian manusia dan kemanusiaan;
- (e) Persamaan peluang;
- (f) Kebolehcapaian;
- (g) Kesamarataan antara lelaki dengan wanita;
- (h) Rasa hormat terhadap keupayaan kanak-kanak kurang upaya yang berkembang dan rasa hormat terhadap hak kanak-kanak kurang upaya untuk mengekalkan identiti mereka.

Perkara 4 **Obligasi am**

1. Negara-Negara Ahli mengaku janji untuk memastikan dan menggalakkan usaha merealisasikan sepenuhnya semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi bagi semua orang kurang upaya tanpa apa-apa jenis diskriminasi atas dasar ketakupayaan. Bagi mencapai matlamat ini, Negara-Negara Ahli mengaku janji untuk:

- (a) Menerima pakai semua langkah perundangan dan pentadbiran, dan langkah lain, yang sewajarnya bagi melaksanakan hak yang diiktiraf dalam Konvensyen ini;
- (b) Mengambil semua langkah yang sewajarnya, termasuk perundangan, bagi mengubah suai atau menghapuskan undang-undang, peraturan, adat resam dan amalan sedia ada yang mendiskriminasikan orang kurang upaya;
- (c) Mengambil kira perlindungan dan penggalakan hak asasi manusia orang kurang upaya dalam semua dasar dan program;
- (d) Menahan diri daripada melibatkan diri dalam apa-apa perbuatan atau amalan yang tidak selaras dengan Konvensyen ini, dan memastikan pihak berkuasa awam dan institusi bertindak selaras dengan Konvensyen ini;

(e) Mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi menghapuskan diskriminasi atas dasar ketakupayaan oleh mana-mana orang, organisasi atau perusahaan swasta;

(f) Menjalankan atau menggalakkan penyelidikan dan pembangunan barangan, perkhidmatan, peralatan dan kemudahan yang mempunyai reka bentuk universal, seperti yang ditakrifkan dalam perkara 2 Konvensyen ini, yang sepatutnya memerlukan penyesuaian semimumum yang mungkin dan kos yang paling rendah bagi memenuhi keperluan khusus orang kurang upaya, menggalakkan penyediaan dan penggunaannya, serta menggalakkan reka bentuk universal dalam penghasilan standard dan garis panduan;

(g) Menjalankan atau menggalakkan penyelidikan dan pembangunan, serta menggalakkan penyediaan dan penggunaan, teknologi baharu, termasuk teknologi maklumat dan komunikasi, alat bantu gerak, peranti dan teknologi bantu, yang sesuai untuk orang kurang upaya, dengan memberikan keutamaan kepada teknologi pada kos mampu milik;

(h) Memberi orang kurang upaya maklumat yang dapat diakses tentang alat bantu gerak, peranti dan teknologi bantu, termasuk teknologi baharu, serta bentuk bantuan, perkhidmatan sokongan dan kemudahan yang lain;

(i) Menggalakkan usaha melatih ahli profesional dan kakitangan yang bekerja dengan orang kurang upaya berkenaan dengan hak yang diiktiraf dalam Konvensyen ini supaya bantuan dan perkhidmatan yang dijamin oleh hak tersebut dapat diberikan dengan lebih baik.

2. Berhubung dengan hak ekonomi, sosial dan budaya, setiap Negara Ahli mengaku janji untuk mengambil langkah dengan menggunakan, semaksimum mungkin, sumbernya yang ada dan, jika perlu, dalam rangka kerja kerjasama antarabangsa, dengan tujuan untuk merealisasikan hak ini sepenuhnya dan secara progresif, tanpa menjejaskan obligasi yang terkandung dalam Konvensyen ini yang terpakai serta-merta menurut undang-undang antarabangsa.

3. Negara-Negara Ahli hendaklah berunding rapat dengan dan melibatkan, secara aktif, orang kurang upaya, termasuk kanak-kanak kurang upaya, menerusi pertubuhan yang mewakili mereka dalam usaha mewujudkan dan melaksanakan perundangan dan dasar bagi

melaksanakan Konvensyen ini, dan proses membuat keputusan lain berkenaan dengan isu yang dikaitkan dengan orang kurang upaya.

4. Tiada apa pun dalam Konvensyen ini boleh menjejaskan mana-mana peruntukan yang lebih kondusif untuk merealisasikan hak orang kurang upaya dan yang mungkin terkandung dalam undang-undang sesebuah Negara Ahli atau undang-undang antarabangsa yang berkuat kuasa bagi Negara itu. tiada apa-apa jua Sekatan yang dikenakan atau pengurangan terhadap mana-mana hak asasi manusia dan kebebasan asasi yang diiktiraf atau wujud di mana-mana Negara Ahli bagi Konvensyen ini menurut undang-undang, konvensyen, peraturan atau adat resam, dengan alasan Konvensyen ini tidak mengiktiraf hak atau kebebasan tersebut, atau ia tidak begitu mengiktirafnya.

5. Peruntukan Konvensyen ini hendaklah diperluaskan kepada semua bahagian Negara persekutuan tanpa apa-apa pembatasan atau pengecualian.

Perkara 5

Kesamarataan dan tak berdiskriminasi

1. Negara Ahli mengakui bahawa semua orang adalah sama rata di sisi dan di bawah undang-undang, dan berhak mendapat, tanpa apa-apa diskriminasi, perlindungan dan manfaat undang-undang yang sama.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah melarang semua diskriminasi atas dasar ketakupayaan, dan memberikan jaminan kepada orang kurang upaya bahawa mereka akan mendapat perlindungan yang sama dan berkesan di sisi undang-undang daripada diskriminasi atas semua alasan.

3. Bagi menggalakkan kesamarataan dan menghapuskan diskriminasi, Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi memastikan penyesuaian yang munasabah disediakan.

4. Langkah khusus yang diperlukan untuk mempercepat atau mencapai kesamarataan de facto bagi orang kurang upaya tidak boleh dianggap sebagai diskriminasi di bawah syarat Konvensyen ini.

Perkara 6

Wanita kurang upaya

1. Negara-Negara Ahli mengakui bahawa wanita dan kanak-kanak perempuan kurang upaya menghadapi banyak diskriminasi dan dalam hal ini, hendaklah mengambil langkah bagi memastikan mereka dapat menikmati sepenuhnya semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi, sama seperti orang lain.
2. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya untuk memastikan pembangunan, kemajuan dan pemeraksanaan wanita sepenuhnya, bagi tujuan menjamin mereka dapat menggunakan dan menikmati hak asasi manusia dan kebebasan asasi yang dinyatakan dalam Konvensyen ini.

Perkara 7

Kanak-kanak kurang upaya

1. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang diperlukan untuk memastikan kanak-kanak kurang upaya dapat menikmati sepenuhnya semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi, sama seperti kanak-kanak lain.
2. Kepentingan kanak-kanak hendaklah menjadi pertimbangan utama dalam semua tindakan berkenaan kanak-kanak kurang upaya.
3. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan kanak-kanak kurang upaya mempunyai hak untuk bebas menyuarakan pandangan mereka tentang semua hal yang melibatkan mereka, dengan pandangan mereka diberi pertimbangan yang sewajarnya mengikut umur dan tahap kematangan mereka, sama seperti kanak-kanak lain, serta diberi bantuan hilang upaya dan bantuan yang bersesuaian dengan umur bagi merealisasikan hak itu.

Perkara 8

Peningkatan kesedaran

1. Negara-Negara Ahli mengaku janji untuk mengambil langkah yang sewajarnya dengan segera dan berkesan bagi:

(a) Meningkatkan kesedaran dalam masyarakat, termasuk pada peringkat keluarga, tentang orang kurang upaya, dan memupuk rasa hormat terhadap hak dan maruah orang kurang upaya;

(b) Memerangi stereotaip, prasangka dan amalan yang memudaratkan yang berkaitan dengan orang kurang upaya, termasuk stereotaip, prasangka dan amalan memudaratkan yang berdasarkan jantina dan umur, dalam semua aspek kehidupan;

(c) Menggalakkan kesedaran tentang kebolehan dan sumbangan orang kurang upaya.

2. Langkah-langkah yang perlu diambil bagi mencapai matlamat ini termasuk:

(a) Memulakan dan mengekalkan kempen kesedaran awam yang berkesan yang dirancang bagi:

(i) Memupuk keterbukaan terhadap hak orang kurang upaya;

(ii) Menggalakkan persepsi positif terhadap dan kesedaran sosial yang lebih tinggi tentang orang kurang upaya;

(iii) Menggalakkan pengiktirafan kemahiran, merit dan keupayaan orang kurang upaya, serta sumbangan mereka kepada tempat kerja dan pasaran buruh;

(b) Memupuk pada semua peringkat sistem pendidikan, termasuk dalam diri semua kanak-kanak sejak kecil lagi, sikap menghormati hak orang kurang upaya;

(c) Menggalakkan semua organisasi media supaya memaparkan orang kurang upaya dengan cara yang selaras dengan tujuan Konvensyen ini;

(d) Mempromosikan program latihan kesedaran tentang orang kurang upaya dan hak orang kurang upaya.

Perkara 9

Kebolehcapaian

1. Bagi membolehkan orang kurang upaya hidup berdikari dan mengambil bahagian sepenuhnya dalam semua aspek kehidupan, Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah yang sewajarnya bagi memastikan orang kurang upaya mempunyai akses, sama seperti orang lain, kepada persekitaran fizikal, pengangkutan, maklumat dan komunikasi, termasuk teknologi dan sistem maklumat dan komunikasi, serta kemudahan dan perkhidmatan lain yang dibuka atau disediakan kepada orang ramai, di kawasan bandar dan luar bandar. Langkah-langkah ini, yang termasuk pengenalpastian dan penghapusan halangan dan sekatan kepada kebolehcapaian, terpakai untuk, antara lain:

(a) Bangunan, jalan raya, pengangkutan, serta kemudahan tertutup dan kemudahan luar yang lain, termasuk sekolah, perumahan, kemudahan perubatan dan tempat kerja;

(b) Perkhidmatan maklumat, perkhidmatan komunikasi dan perkhidmatan lain, termasuk perkhidmatan elektronik dan perkhidmatan kecemasan.

2. Negara-Negara Ahli juga hendaklah mengambil langkah yang sewajarnya bagi:

(a) Membangunkan, menyebarkan dan memantau pelaksanaan standard dan garis panduan minimum bagi kebolehcapaian kemudahan dan perkhidmatan yang dibuka atau disediakan kepada orang ramai;

(b) Memastikan entiti swasta yang menawarkan kemudahan dan perkhidmatan yang dibuka atau disediakan kepada orang ramai mengambil kira semua aspek kebolehcapaian bagi orang kurang upaya;

(c) Menyediakan latihan untuk pihak berkepentingan tentang isu kebolehcapaian yang dihadapi oleh orang kurang upaya;

(d) Menyediakan, di dalam bangunan dan kemudahan lain yang dibuka kepada orang ramai, papan tanda dalam Braille serta dalam bentuk yang mudah dibaca dan difahami;

(e) Menyediakan bentuk pembantu hidup dan orang tengah, termasuk pemandu, pembaca dan jurubahasa isyarat profesional, bagi memudahkan bangunan dan kemudahan lain yang dibuka kepada orang ramai diakses;

(f) Mempromosikan bentuk bantuan dan sokongan lain yang sesuai kepada orang kurang upaya bagi memastikan mereka mempunyai akses kepada maklumat;

(g) Menggalakkan usaha memberi orang kurang upaya akses kepada teknologi dan sistem maklumat dan komunikasi baharu, termasuk Internet;

(h) Menggalakkan perancangan, pembangunan, penghasilan dan mengedarkan teknologi dan sistem maklumat dan komunikasi yang dapat diakses pada peringkat awal, supaya teknologi dan sistem ini dapat diakses pada kos minimum.

Perkara 10

Hak untuk hidup

Negara-Negara Ahli menegaskan semula bahawa setiap manusia mempunyai hak untuk hidup dan hendaklah mengambil semua langkah yang diperlukan bagi memastikan ia dapat dinikmati dengan berkesan oleh orang kurang upaya, sama seperti orang lain.

Perkara 11

Situasi risiko dan kecemasan kemanusiaan

Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil, menurut obligasi mereka di bawah undang-undang antarabangsa, termasuk undang-undang kemanusiaan antarabangsa dan undang-undang hak asasi manusia antarabangsa, semua langkah yang diperlukan bagi memastikan perlindungan dan keselamatan orang kurang upaya dalam situasi risiko, termasuk situasi konflik bersenjata, kecemasan kemanusiaan dan bencana alam.

Perkara 12

Pengiktirafan sama rata di sisi undang-undang

1. Negara-Negara Ahli menegaskan semula bahawa orang kurang upaya mempunyai hak untuk diiktiraf di semua tempat sebagai orang di sisi undang-undang.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah mengakui bahawa orang kurang upaya berhak menikmati kapasiti undang-undang dalam semua aspek kehidupan, sama seperti orang lain.
3. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah-langkah yang sewajarnya untuk memberi orang kurang upaya akses kepada sokongan yang mungkin mereka perlukan dalam menggunakan kapasiti undang-undang mereka.
4. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan semua langkah yang berkaitan dengan penggunaan kapasiti undang-undang memperuntukkan perlindungan yang sewajarnya dan berkesan bagi mencegah penyalahgunaan menurut undang-undang hak asasi manusia antarabangsa. Perlindungan tersebut hendaklah memastikan langkah-langkah yang berkaitan dengan penggunaan kapasiti undang-undang menghormati hak, kehendak dan pilihan orang itu, adalah bebas daripada konflik kepentingan dan pengaruh yang tidak wajar, adalah sepadan dan disesuaikan dengan keadaan orang itu, terpakai untuk tempoh yang sesingkat mungkin, dan tertakluk kepada kajian semula yang dijalankan secara tetap oleh pihak berkuasa atau badan kehakiman berwibawa yang bebas dan tidak berat sebelah. Perlindungan tersebut hendaklah sepadan dengan setakat mana langkah-langkah tersebut menjejaskan hak dan kepentingan orang itu.
5. Tertakluk kepada peruntukan perkara ini, Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang wajar dan berkesan bagi memastikan orang kurang upaya mempunyai hak yang sama untuk memiliki atau mewarisi harta, dan mengawal hal ehwal kewangan mereka sendiri, serta mempunyai akses yang sama kepada pinjaman bank, gadai janji dan bentuk kredit kewangan yang lain, dan hendaklah memastikan harta orang kurang upaya tidak dirampas dengan sewenang-wenangnya.

Perkara 13

Akses kepada keadilan

1. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan orang kurang upaya mempunyai akses yang berkesan kepada keadilan, sama seperti orang lain, termasuk menerusi peruntukan penyelesaian berprosedur dan bersesuaian umur, supaya dapat memudahkan mereka memainkan peranan sebagai peserta langsung dan tidak langsung dengan berkesan, termasuk sebagai saksi, dalam semua prosiding undang-undang, pada peringkat siasatan dan peringkat awal yang lain.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah menggalakkan latihan yang sewajarnya untuk mereka yang bekerja dalam bidang pentadbiran keadilan, termasuk polis dan kakitangan penjara, untuk membantu memastikan orang kurang upaya mempunyai akses yang berkesan kepada keadilan.

Perkara 14

Kebebasan dan keselamatan diri

1. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan bahawa orang kurang upaya, sama seperti orang lain:

(a) Menikmati hak terhadap kebebasan dan keselamatan diri;

(b) Tidak dirampas kebebasan mereka dengan cara yang menyalahi undang-undang atau dengan sewenang-wenangnya, dan bahawa apa-apa tindakan merampas kebebasan dilakukan menurut undang-undang, dan kewujudan ketakupayaan tidak boleh, dalam mana-mana kes, mewajarkan tindakan merampas kebebasan.

2. Negara Ahli hendaklah memastikan jika orang kurang upaya dirampas kebebasan mereka menerusi apa-apa proses, mereka, sama seperti orang lain, berhak diberi jaminan menurut undang-undang hak asasi manusia antarabangsa, dan hendaklah diperlakukan selaras dengan objektif dan prinsip Konvensyen ini, termasuk menerusi peruntukkan penyelesaian yang munasabah.

Perkara 15

Kebebasan daripada penyeksaan, atau perlakuan atau hukuman yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau merendahkan martabat

1. Tiada sesiapa pun boleh dikenakan penyeksaan, atau perlakuan atau hukuman yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau merendahkan martabat. Secara khususnya, tiada sesiapa pun boleh dijadikan mangsa uji kaji perubatan atau sains, tanpa keizinan bebasnya.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah perundangan, pentadbiran atau kehakiman, atau langkah-langkah lain, yang berkesan bagi mengelakkan orang kurang upaya, sama seperti orang lain, daripada diseksa, atau diberi layanan atau hukuman yang kejam, tidak berperikemanusiaan atau merendahkan martabat.

Perkara 16
Kebebasan daripada eksploitasi, keganasan dan penderaan

1. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah perundangan, pentadbiran, sosial dan pendidikan, serta langkah-langkah lain, yang sewajarnya bagi melindungi orang kurang upaya, di dalam dan di luar rumah, daripada semua bentuk eksploitasi, keganasan dan penderaan, termasuk aspek yang berdasarkan jantina mereka.
2. Negara-Negara Ahli juga hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi mencegah segala bentuk eksploitasi, keganasan dan penderaan dengan memastikan, antara lain, bentuk bantuan dan sokongan yang sewajarnya, yang peka terhadap jantina dan umur, diberikan kepada orang kurang upaya serta keluarga dan penjaga mereka, termasuk menerusi penyediaan maklumat dan pendidikan tentang cara mengelakkan, mengenal pasti dan melaporkan kejadian eksploitasi, keganasan dan penderaan. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan bahawa perkhidmatan perlindungan adalah peka terhadap umur, jantina dan ketakupayaan.
3. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan bahawa semua kemudahan dan program yang direka bentuk bagi memenuhi keperluan orang kurang upaya dipantau dengan berkesan oleh pihak berkuasa bebas untuk menghalang berlakunya semua bentuk eksploitasi, keganasan dan penderaan.
4. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi menggalakkan pemulihan dan rehabilitasi fizikal, kognitif dan psikologi, serta integrasi semula sosial untuk orang kurang upaya yang menjadi mangsa apa-apa bentuk eksploitasi, keganasan atau penderaan, termasuk menerusi penyediaan perkhidmatan perlindungan. Pemulihan dan integrasi semula tersebut hendaklah berlaku dalam persekitaran yang menggalakkan kesihatan, kebajikan, hormat sendiri, maruah dan autonomi orang itu, serta mengambil kira keperluan khusus mengikut jantina dan umur.
5. Negara-Negara Ahli hendaklah mewujudkan perundangan dan dasar yang berkesan, termasuk perundangan dan dasar yang memberikan tumpuan pada wanita dan kanak-kanak, bagi memastikan kejadian pengeksploitan, keganasan terhadap dan penderaan orang kurang upaya dikenal pasti, disiasat dan, jika wajar, didakwa.

Perkara 17
Melindungi integriti seorang

Setiap orang kurang upaya berhak dihormati untuk integriti fizikal dan mentalnya, sama seperti orang lain.

Perkara 18
Kebebasan untuk bergerak dan kerakyatan

1. Negara-Negara Ahli hendaklah mengiktiraf hak orang kurang upaya untuk bergerak dengan bebas, memilih tempat tinggal mereka dengan bebas dan memperoleh kerakyatan, sama seperti orang lain, termasuk dengan memastikan orang kurang upaya:

(a) Mempunyai hak untuk memperoleh dan menukar kerakyatan, dan kerakyatan mereka tidak dilucutkan dengan sewenang-wenangnya atau atas dasar ketakupayaan;

(b) Tidak dihalang, atas dasar ketakupayaan, daripada mendapatkan, memiliki dan menggunakan dokumen kerakyatan mereka atau dokumen pengenalan yang lain, atau menggunakan proses yang berkaitan seperti prosiding imigresen, yang mungkin diperlukan untuk memudahkan penggunaan hak untuk bergerak dengan bebas;

(c) Bebas meninggalkan mana-mana negara, termasuk negara mereka sendiri;

(d) Tidak dilucutkan hak mereka untuk memasuki negara mereka sendiri, sama ada dengan sewenang-wenangnya atau atas dasar ketakupayaan.

2. Kanak-kanak kurang upaya hendaklah didaftarkan dengan segera selepas dilahirkan, dan mempunyai hak, sejak dilahirkan, untuk diberi nama, hak untuk memperoleh kerakyatan dan, sedapat mungkin, hak untuk mengenali dan dijaga oleh ibu bapa mereka.

Perkara 19
Hidup berdikari dan diterima oleh komuniti

Negara-Negara Ahli dalam Konvensyen ini mengakui bahawa semua orang kurang upaya mempunyai hak yang sama untuk hidup dalam komuniti, dengan pilihan yang sama seperti orang lain, dan hendaklah mengambil langkah-langkah yang wajar dan berkesan

bagi memudahkan orang kurang upaya menikmati hak ini sepenuhnya, serta diterima oleh dan mengambil bahagian dalam komuniti sepenuhnya, termasuk dengan memastikan:

(a) Orang kurang upaya mempunyai peluang untuk memilih tempat tinggal mereka, serta di mana dan dengan siapa mereka tinggal, sama seperti orang lain, dan tidak dipaksa tinggal di tempat tinggal tertentu;

(b) Orang kurang upaya mempunyai akses kepada pelbagai perkhidmatan di rumah, perkhidmatan kediaman, dan perkhidmatan sokongan komuniti yang lain, termasuk pembantu peribadi yang diperlukan untuk membantu orang kurang upaya hidup dalam dan diterima oleh komuniti, dan mengelakkan keterasingan atau pengasingan daripada komuniti;

(c) Perkhidmatan dan kemudahan komuniti untuk penduduk umum disediakan secara sama rata kepada orang kurang upaya dan adalah responsif terhadap keperluan mereka.

Perkara 20 **Mobiliti diri**

Negara- Negara Ahli hendaklah mengambil langkah yang berkesan bagi memastikan orang kurang upaya dapat bergerak sebebaskan mungkin, termasuk dengan:

(a) Memudahkan orang kurang upaya bergerak mengikut cara dan pada waktu pilihan mereka, serta pada kos mampu milik;

(b) Memudahkan orang kurang upaya mengakses alat bantu gerak, peranti dan teknologi bantu berkualiti, serta bentuk pembantu hidup dan orang tengah, termasuk dengan menyediakannya pada kos mampu milik;

(c) Memberikan latihan dalam kemahiran mobiliti kepada orang kurang upaya dan kakitangan pakar yang bekerja dengan orang kurang upaya;

(d) Menggalakkan entiti yang menghasilkan alat bantu gerak, peranti dan teknologi bantu supaya mengambil kira semua aspek pergerakan bagi orang kurang upaya.

Perkara 21
Kebebasan bersuara dan memberikan pendapat, serta akses
kepada maklumat

Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi memastikan orang kurang upaya dapat menggunakan hak mereka untuk bebas bersuara dan memberikan pendapat, termasuk kebebasan untuk mencari, menerima dan menyampaikan maklumat dan idea, sama seperti orang lain, dan menerusi semua bentuk komunikasi yang menjadi pilihan mereka, seperti yang ditakrifkan dalam perkara 2 Konvensyen ini, termasuk dengan:

(a) Memberikan maklumat yang ditujukan pada khalayak umum kepada orang kurang upaya dalam format dan teknologi yang dapat diakses, yang bersesuaian dengan pelbagai jenis ketakupayaan, tepat pada masanya dan tanpa kos tambahan;

(b) Menerima dan memudahkan orang kurang upaya menggunakan bahasa isyarat, Braille, komunikasi augmentatif dan alternatif, serta semua cara, mod dan format komunikasi lain yang dapat diakses dan menjadi pilihan mereka, dalam interaksi rasmi;

(c) Menggesa entiti swasta yang menyediakan perkhidmatan kepada orang ramai, termasuk menerusi Internet, supaya menyediakan maklumat dan perkhidmatan dalam format yang dapat diakses dan digunakan oleh orang kurang upaya;

(d) Menggalakkan media massa, termasuk penyedia maklumat menerusi Internet, supaya menjadikan perkhidmatan mereka dapat diakses oleh orang kurang upaya;

(e) Mengiktiraf dan menggalakkan penggunaan bahasa isyarat.

Perkara 22
Menghormati privasi

1. Orang kurang upaya, tanpa mengira tempat tinggal atau aturan tempat tinggal, tidak boleh dikenakan gangguan arbitrari atau gangguan menyalahi undang-undang terhadap privasi, keluarga, rumah atau surat-menyuratnya, atau jenis komunikasi yang lain, atau serangan menyalahi undang-undang terhadap maruah dan reputasinya. Orang kurang upaya mempunyai hak untuk dilindungi oleh undang-undang daripada gangguan atau serangan tersebut.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah melindungi kerahsiaan maklumat peribadi, kesihatan dan pemulihan orang kurang upaya, sama seperti orang lain.

Perkara 23 **Menghormati rumah dan keluarga**

1. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah-langkah yang wajar dan berkesan bagi menghapuskan diskriminasi terhadap orang kurang upaya dalam semua hal yang berkaitan dengan perkahwinan, keluarga, masa keibubapaan dan hubungan, sama seperti orang lain, bagi memastikan:

(a) Hak semua orang kurang upaya yang layak berkahwin untuk berkahwin dan berkeluarga berdasarkan keizinan bebas sepenuhnya bakal suami/isteri diiktiraf;

(b) Hak orang kurang upaya untuk membuat keputusan dengan bebas dan penuh tanggungjawab tentang bilangan dan jarak umur anak mereka, dan mempunyai akses kepada maklumat yang bersesuaian dengan umur, serta pendidikan reproduktif dan perancangan keluarga, diiktiraf, dan cara yang diperlukan untuk membolehkan mereka menggunakan hak ini disediakan;

(c) Orang kurang upaya, termasuk kanak-kanak, mengekalkan kesuburan mereka sama seperti orang lain.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan hak dan tanggungjawab orang kurang upaya, berhubung dengan penjagaan, anak jagaan, peramanahan, pengambilan kanak-kanak sebagai anak angkat atau institusi yang serupa, jika konsep ini wujud dalam perundangan negara; dalam semua kes, kepentingan kanak-kanak adalah paling utama. Negara-Negara Ahli hendaklah memberikan bantuan yang sewajarnya kepada orang kurang upaya dalam melaksanakan tanggungjawab mereka untuk membesarkan anak.

3. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan kanak-kanak kurang upaya mempunyai hak yang sama berhubung dengan kehidupan keluarga. Negara-Negara Ahli hendaklah mengaku janji untuk memberikan maklumat, perkhidmatan dan sokongan awal yang komprehensif kepada kanak-kanak kurang upaya dan keluarga mereka, dengan tujuan untuk merealisasikan hak ini, serta mengelakkan kanak-kanak kurang upaya daripada disembunyikan, ditinggalkan, diabaikan dan diasingkan.

4. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan seseorang kanak-kanak tidak dipisahkan daripada ibu bapanya tanpa kerelaannya, kecuali apabila pihak berkuasa berwibawa, tertakluk kepada kajian semula kehakiman, menentukan, menurut undang-undang dan prosedur yang terpakai, bahawa pemisahan tersebut adalah perlu demi kepentingan kanak-kanak itu. Seseorang kanak-kanak sama sekali tidak boleh dipisahkan daripada ibu bapanya atas dasar ketakupayaan kanak-kanak itu, atau salah seorang atau kedua-dua ibu bapanya.

5. Jika keluarga terdekat tidak dapat menjaga seseorang kanak-kanak kurang upaya, Negara-Negara Ahli hendaklah berusaha sedaya upaya untuk menyediakan penjagaan alternatif dalam keluarga luas, dan, jika gagal, dalam komuniti, iaitu dalam persekitaran keluarga.

Perkara 24 **Pendidikan**

1. Negara-Negara Ahli mengiktiraf hak orang kurang upaya untuk menerima pendidikan. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan, dengan tujuan untuk merealisasikan hak ini tanpa diskriminasi dan atas dasar peluang yang sama, sistem pendidikan inklusif pada semua peringkat dan pembelajaran sepanjang hayat yang tertumpu pada:

(a) Usaha mengembangkan sepenuhnya potensi manusia, dan maruah dan nilai diri, serta mengukuhkan rasa hormat terhadap hak asasi manusia, kebebasan asasi dan kepelbagaian manusia;

(b) Usaha mengembangkan sepenuhnya personaliti, bakat dan kreativiti orang kurang upaya, serta keupayaan mental dan fizikal mereka;

(c) Usaha membolehkan orang kurang upaya mengambil bahagian dengan berkesan dalam masyarakat bebas.

2. Bagi merealisasikan hak ini, Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan:

(a) Orang kurang upaya tidak dipinggirkan daripada sistem pendidikan atas dasar ketakupayaan, dan kanak-kanak kurang upaya tidak dipinggirkan daripada

pendidikan rendah wajib yang percuma, atau pendidikan menengah, atas dasar ketakupayaan;

(b) Orang kurang upaya dapat mengakses pendidikan rendah dan pendidikan menengah yang inklusif, berkualiti dan percuma, sama seperti orang lain dalam komuniti mereka;

(c) Penyesuaian yang munasabah yang diperlukan oleh individu itu disediakan;

(d) Orang kurang upaya menerima sokongan yang diperlukan, dalam sistem pendidikan am, bagi memudahkan mereka mendapat pendidikan yang berkesan;

(e) Langkah-langkah sokongan individu yang berkesan disediakan dalam persekitaran yang memaksimumkan perkembangan akademik dan sosial, selaras dengan matlamat, iaitu keterangkuman sepenuhnya.

3. Negara-Negara Ahli hendaklah membolehkan orang kurang upaya mempelajari kemahiran hidup dan perkembangan sosial bagi memudahkan mereka mengambil bahagian sepenuhnya dan secara saksama dalam pendidikan dan sebagai anggota komuniti. Bagi mencapai matlamat ini, Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah-langkah yang sewajarnya, termasuk:

(a) Memudahkan pembelajaran Braille, tulisan alternatif, mod, cara dan format komunikasi augmentatif dan alternatif, serta kemahiran orientasi dan mobiliti, dan memudahkan sokongan dan pementoran rakan sebaya;

(b) Memudahkan pembelajaran bahasa isyarat dan usaha mempromosikan identiti bahasa komuniti pekak;

(c) Memastikan pendidikan orang buta, pekak atau pekak-butu, terutamanya kanak-kanak, disampaikan dalam bahasa, serta mod dan cara komunikasi, yang paling sesuai untuk individu tersebut, dan dalam persekitaran yang memaksimumkan perkembangan akademik dan sosial.

4. Bagi membantu memastikan hak ini direalisasikan, Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah yang sewajarnya untuk menggaji guru, termasuk guru kurang upaya, yang berkelayakan dalam bahasa isyarat dan/atau Braille, serta melatih ahli profesional dan

kakitangan yang bekerja pada semua peringkat pendidikan. Latihan tersebut hendaklah merangkumi kesedaran tentang ketakupayaan, dan penggunaan mod, cara dan format komunikasi augmentatif dan alternatif, serta teknik dan bahan pendidikan, yang sesuai untuk menyokong orang kurang upaya.

5. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan orang kurang upaya dapat mengakses pendidikan tertiar, latihan vokasional, pendidikan dewasa dan pembelajaran sepanjang hayat tanpa diskriminasi dan sama seperti orang lain. Bagi mencapai matlamat ini, Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan penyesuaian yang munasabah disediakan kepada orang kurang upaya.

Perkara 25 **Kesihatan**

Negara Ahli mengakui bahawa orang kurang upaya mempunyai hak untuk menikmati standard kesihatan tertinggi yang boleh dicapai tanpa diskriminasi atas dasar ketakupayaan. Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi memastikan orang kurang upaya dapat mengakses perkhidmatan kesihatan yang peka terhadap jantina, termasuk pemulihan berkaitan kesihatan. Negara-Negara Ahli hendaklah, terutamanya:

(a) Menyediakan kepada orang kurang upaya jenis, kualiti dan standard penjagaan dan program kesihatan percuma atau mampu bayar yang sama seperti yang disediakan kepada orang lain, termasuk dalam bidang kesihatan seks dan reproduktif serta program kesihatan awam berasaskan penduduk;

(b) Menyediakan perkhidmatan kesihatan khusus yang diperlukan oleh orang kurang upaya disebabkan ketakupayaan mereka, termasuk pengenalpastian dan intervensi awal, mengikut kewajaran, serta perkhidmatan yang direka bentuk bagi mengurangkan dan mencegah hilang upaya lanjut, termasuk dalam kalangan kanak-kanak dan orang yang lebih tua;

(c) Menyediakan perkhidmatan kesihatan ini se hampir mungkin dengan komuniti individu sendiri, termasuk di kawasan luar bandar;

(d) Menghendaki ahli profesional kesihatan supaya menyediakan penjagaan yang sama kualitinya kepada orang kurang upaya, seperti yang disediakan kepada orang

lain, termasuk berdasarkan keizinan bebas dan persetujuan termaklum, dengan, antara lain, meningkatkan kesedaran tentang hak asasi manusia, maruah, autonomi dan keperluan orang kurang upaya menerusi latihan, dan penyebaran standard etika bagi penjagaan kesihatan awam dan swasta;

(e) Melarang diskriminasi terhadap orang kurang upaya dalam penyediaan insurans kesihatan, dan insurans hayat jika insurans tersebut dibenarkan oleh undang-undang negara, yang hendaklah disediakan secara adil dan munasabah;

(f) Mencegah diskriminasi terhadap orang kurang upaya dalam bentuk keengganan menyediakan penjagaan kesihatan atau perkhidmatan kesihatan, atau makanan dan minuman, atas dasar ketakupayaan.

Perkara 26

Habilitasi dan pemulihan

1. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah-langkah yang wajar dan berkesan, termasuk menerusi sokongan rakan sebaya, bagi membolehkan orang kurang upaya mencapai dan mengekalkan kebebasan maksimum; keupayaan fizikal, mental, sosial dan vokasional sepenuhnya; serta keterangkuman dan pelibatan sepenuhnya dalam semua aspek kehidupan. Bagi mencapai matlamat itu, Negara Ahli hendaklah menganjurkan, mengukuhkan dan memperluas perkhidmatan dan program habilitasi dan pemulihan yang komprehensif, terutamanya dalam bidang kesihatan, pekerjaan, pendidikan dan perkhidmatan sosial, dengan sebegitu rupa sehinggakan perkhidmatan dan program ini:

(a) Bermula pada peringkat yang seawal mungkin, dan berdasarkan penilaian pelbagai disiplin bagi keperluan dan kekuatan individu;

(b) Menyokong pelibatan dan keterangkuman dalam komuniti dan semua aspek masyarakat, adalah secara sukarela, dan disediakan kepada orang kurang upaya sehampir mungkin dengan komuniti mereka sendiri, termasuk di kawasan luar bandar.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah menggalakkan pembangunan latihan awal dan berterusan untuk ahli profesional dan kakitangan yang bekerja dalam bidang habilitasi dan pemulihan.

3. Negara-Negara Ahli hendaklah meningkatkan ketersediaan, pengetahuan tentang dan penggunaan alat dan teknologi bantu, yang direka bentuk bagi orang kurang upaya, kerana ia berkait dengan habilitasi dan pemulihan.

Perkara 27 **Pekerjaan dan penggajian**

1. Negara-Negara Ahli mengiktiraf hak orang kurang upaya untuk bekerja, sama seperti orang; ini termasuk hak untuk diberi peluang untuk menyara hidup dengan melakukan pekerjaan yang dipilih secara bebas, atau diterima dalam pasaran buruh dan persekitaran kerja yang terbuka, inklusif dan dapat diakses oleh orang kurang upaya. Negara-Negara Ahli hendaklah melindungi dan menggalakkan usaha merealisasikan hak untuk bekerja, termasuk bagi mereka yang hilang upaya semasa bekerja, dengan mengambil langkah-langkah yang sewajarnya, termasuk menerusi perundangan, untuk, antara lain:

(a) Melarang diskriminasi atas dasar ketakupayaan berhubung dengan semua hal berkenaan semua bentuk pekerjaan, termasuk keadaan perekrutan, pengambilan dan penggajian, penggajian berterusan, kemajuan kerjaya, serta keadaan kerja yang selamat dan sihat;

(b) Melindungi hak orang kurang upaya, sama seperti orang lain, terhadap keadaan kerja yang adil dan baik, termasuk peluang yang sama dan gaji yang sama untuk pekerjaan yang sama nilainya, keadaan kerja yang selamat dan sihat, termasuk perlindungan daripada gangguan, dan tindakan membetulkan kilanan;

(c) Memastikan bahawa orang kurang upaya dapat menggunakan hak kesatuan buruh dan kesatuan sekerja mereka sama seperti orang lain;

(d) Membolehkan orang kurang upaya mengakses dengan berkesan bimbingan teknikal dan vokasional am, program, perkhidmatan penempatan, serta latihan vokasional dan latihan berterusan;

(e) Menggalakkan peluang pekerjaan dan kemajuan kerjaya bagi orang kurang upaya dalam pasaran buruh, serta bantuan dalam mencari, memperoleh dan mengekalkan pekerjaan, dan kembali bekerja;

- (f) Menggalakkan peluang untuk bekerja sendiri, keusahawanan, pembangunan koperasi dan memulakan perniagaan sendiri;
- (g) Menggaji orang kurang upaya dalam sektor awam;
- (h) Menggalakkan penggajian orang kurang upaya dalam sektor swasta menerusi dasar dan langkah yang sewajarnya, yang mungkin termasuk program tindakan afirmatif, insentif dan langkah lain;
- (i) Memastikan bahawa penyesuaian yang munasabah disediakan kepada orang kurang upaya di tempat kerja;
- (j) Menggalakkan orang kurang upaya memperoleh pengalaman kerja dalam pasaran buruh terbuka;
- (k) Menggalakkan pemulihan vokasional dan profesional, pengekalan pekerjaan dan program kembali bekerja untuk orang kurang upaya.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan orang kurang upaya tidak ditahan sebagai hamba atau pekerja paksa, dan dilindungi, sama seperti orang lain, daripada dijadikan buruh paksa atau buruh wajib.

Perkara 28

Taraf hidup dan perlindungan sosial yang memadai

1. Negara-Negara Ahli mengiktiraf hak orang kurang upaya untuk mencapai taraf hidup yang memadai untuk diri mereka dan keluarga mereka, termasuk makanan dan pakaian yang mencukupi serta perumahan yang memadai, dan terhadap keadaan hidup yang diperbaiki secara berterusan, dan hendaklah mengambil langkah yang sewajarnya untuk melindungi dan menggalakkan usaha merealisasikan hak ini tanpa diskriminasi atas dasar ketakupayaan.
2. Negara-Negara Ahli mengiktiraf hak orang kurang upaya terhadap perlindungan sosial dan untuk menikmati hak itu tanpa diskriminasi atas dasar ketakupayaan, dan hendaklah mengambil langkah-langkah yang sewajarnya untuk melindungi dan menggalakkan usaha merealisasikan hak ini, termasuk langkah-langkah untuk:

(a) Memastikan orang kurang upaya mempunyai akses yang sama kepada perkhidmatan air bersih, dan memastikan akses kepada perkhidmatan dan alat mampu bayar/mampu milik yang sewajarnya, serta bantuan lain untuk keperluan berkaitan ketakupayaan;

(b) Memastikan orang kurang upaya, terutamanya wanita dan kanak-kanak kurang upaya serta orang kurang upaya yang lebih tua, mempunyai akses kepada program perlindungan sosial dan program pengurangan kemiskinan;

(c) Memastikan orang kurang upaya dan keluarga mereka yang hidup dalam keadaan miskin mempunyai akses kepada bantuan daripada Negara berhubung dengan perbelanjaan berkaitan ketakupayaan, termasuk latihan, kaunseling, bantuan kewangan dan jagaan tangguh yang mencukupi;

(d) Memastikan orang kurang upaya mempunyai akses kepada program perumahan awam;

(e) Memastikan orang kurang upaya mempunyai akses yang sama kepada manfaat dan program persaraan.

Perkara 29

Pelibatan dalam kehidupan politik dan kehidupan awam

Negara-Negara Ahli hendaklah memberikan jaminan kepada orang kurang upaya bahawa mereka mempunyai hak politik dan peluang untuk menikmati sama seperti orang lain, dan hendaklah mengaku janji untuk:

(a) Memastikan bahawa orang kurang upaya boleh mengambil bahagian dalam kehidupan politik dan kehidupan awam sepenuhnya dan dengan berkesan, sama seperti orang lain, secara langsung atau menerusi wakil yang dipilih secara bebas, termasuk hak dan peluang orang kurang upaya untuk mengundi dan dilantik, antara lain, dengan:

(i) Memastikan bahawa prosedur, kemudahan dan bahan pengundian adalah sesuai, dapat diakses, serta mudah difahami dan digunakan;

(ii) Melindungi hak orang kurang upaya untuk mengundi secara rahsia dalam pilihan raya dan referendum awam tanpa intimidasi, dan bertanding dalam pilihan

raya, memegang jawatan dengan berkesan dan melaksanakan semua fungsi awam pada semua peringkat kerajaan, dengan memudahkan penggunaan teknologi bantu dan teknologi baharu, jika wajar;

(iii) Memberikan jaminan bahawa orang kurang upaya bebas menyuarakan kehendak mereka sebagai pengundi dan bagi mencapai matlamat ini, jika perlu, atas permintaan mereka, membenarkan orang yang dipilih oleh mereka sendiri membantu mereka mengundi;

(b) Menggalakkan secara aktif persekitaran yang dalamnya orang kurang upaya dapat melibatkan diri, sepenuhnya dan dengan berkesan, dalam pengendalian hal ehwal awam, tanpa diskriminasi dan sama seperti orang lain, dan menggalakkan pelibatan mereka dalam hal ehwal awam, termasuk:

(i) Pelibatan dalam pertubuhan bukan kerajaan dan persatuan yang berkenaan dengan kehidupan awam dan kehidupan politik negara, serta aktiviti dan pentadbiran parti politik;

(ii) Membentuk dan menyertai pertubuhan orang kurang upaya bagi mewakili orang kurang upaya pada peringkat antarabangsa, kebangsaan, serantau dan tempatan.

Perkara 30

Pelibatan dalam kehidupan budaya, rekreasi, aktiviti waktu lapang dan sukan

1. Negara-Negara Ahli mengiktiraf hak orang kurang upaya untuk mengambil bahagian dalam kehidupan budaya, sama seperti orang lain, dan hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya bagi memastikan orang kurang upaya:

(a) Menikmati akses kepada bahan kebudayaan dalam format yang dapat diakses;

(b) Menikmati akses kepada rancangan televisyen, filem, teater dan aktiviti kebudayaan yang lain dalam format yang dapat diakses;

(c) Menikmati akses kepada tempat untuk persembahan atau perkhidmatan kebudayaan, seperti teater, muzium, panggung wayang, perpustakaan dan perkhidmatan

pelancongan, dan, sedapat mungkin, menikmati akses kepada tugu peringatan dan tapak yang penting dalam budaya negara.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil langkah yang sewajarnya bagi membolehkan orang kurang upaya memiliki peluang untuk mengembangkan dan menggunakan potensi kreatif, seni dan intelek mereka, bukan sahaja untuk manfaat mereka sendiri, tetapi juga untuk pengayaan masyarakat.

3. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah yang sewajarnya, menurut undang-undang antarabangsa, bagi memastikan undang-undang yang melindungi hak harta intelektual tidak menghalang orang kurang upaya, secara tidak munasabah atau dengan cara yang mendiskriminasikan, daripada mengakses bahan kebudayaan.

4. Orang kurang upaya berhak mendapat, sama seperti orang lain, pengiktirafan dan sokongan terhadap identiti budaya dan bahasa mereka yang khusus, termasuk bahasa isyarat dan budaya orang pekak.

5. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil, dengan tujuan untuk membolehkan orang kurang upaya menyertai, sama seperti orang lain, aktiviti rekreasi, aktiviti waktu lapang dan aktiviti sukan, langkah-langkah yang sewajarnya bagi:

(a) Menggalakkan dan meningkatkan, setakat mana mungkin, penyertaan orang kurang upaya dalam aktiviti sukan arus perdana pada semua peringkat;

(b) Memastikan orang kurang upaya mempunyai peluang untuk menganjurkan, membangunkan dan menyertai aktiviti sukan dan rekreasi khusus untuk orang kurang upaya dan, bagi mencapai matlamat ini, menggalakkan penyediaan jurulatih, latihan dan sumber yang sewajarnya, sama seperti yang disediakan kepada orang lain;

(c) Memastikan orang kurang upaya mempunyai akses kepada tempat acara sukan, tempat rekreasi dan tempat pelancongan;

(d) Memastikan kanak-kanak kurang upaya, sama seperti kanak-kanak lain, dapat bermain, dan menyertai aktiviti rekreasi, aktiviti waktu lapang dan aktiviti sukan, termasuk aktiviti dalam sistem sekolah;

(e) Memastikan orang kurang upaya mempunyai akses kepada perkhidmatan yang disediakan oleh mereka yang terlibat dalam usaha menganjurkan aktiviti rekreasi, aktiviti pelancongan, aktiviti waktu lapang dan aktiviti sukan.

Perkara 31

Statistik dan pengumpulan data

1. Negara-Negara Ahli mengaku janji untuk mengumpul maklumat yang wajar dikumpulkan, termasuk data statistik dan penyelidikan, bagi membolehkannya merumuskan dan melaksanakan dasar untuk menguatkuasakan Konvensyen ini. Proses mengumpul dan menyenggara maklumat ini hendaklah:

(a) Mematuhi perlindungan yang diwujudkan di sisi undang-undang, termasuk perundangan berhubung perlindungan data, bagi memastikan identiti orang kurang upaya dirahsiakan dan privasi mereka dihormati;

(b) Mematuhi norma-norma yang diterima pada peringkat antarabangsa untuk melindungi hak asasi manusia dan kebebasan asasi, serta prinsip etika dalam pengumpulan dan penggunaan statistik.

2. Maklumat yang dikumpulkan menurut perkara ini hendaklah diasingkan, mengikut kewajaran, dan digunakan untuk membantu menilai pelaksanaan obligasi Negara-Negara Ahli di bawah Konvensyen ini, serta mengenal pasti dan menangani halangan yang dihadapi oleh orang kurang upaya dalam menggunakan hak mereka.

3. Negara-Negara Ahli hendaklah memikul tanggungjawab untuk menyebarkan statistik ini, dan memastikan ia dapat diakses oleh orang kurang upaya dan orang lain.

Perkara 32

Kerjasama antarabangsa

1. Negara-Negara Ahli menyedari kepentingan kerjasama antarabangsa dan usaha menggalakkannya, dalam menyokong usaha negara untuk merealisasikan tujuan dan objektif Konvensyen ini, dan akan mengambil langkah yang wajar dan berkesan dalam hal ini, antara dan dalam kalangan Negara dan, mengikut kewajaran, dalam kerjasama dengan pertubuhan antarabangsa dan serantau yang berkaitan, serta masyarakat awam, terutamanya pertubuhan orang kurang upaya. Langkah-langkah tersebut mungkin termasuk, antara lain:

(a) Memastikan kerjasama antarabangsa, termasuk program pembangunan antarabangsa, merangkumi dan dapat diakses oleh orang kurang upaya;

(b) Memudahkan dan menyokong pembinaan keupayaan, termasuk menerusi pertukaran dan perkongsian maklumat, pengalaman, program latihan dan amalan terbaik;

(c) Memudahkan kerjasama dalam penyelidikan, dan akses kepada pengetahuan sains dan teknikal;

(d) Menyediakan, mengikut kewajaran, bantuan teknikal dan ekonomi, termasuk dengan memudahkan akses kepada dan perkongsian teknologi yang dapat diakses dan teknologi bantu, dan menerusi pemindahan teknologi.

2. Peruntukan perkara ini tidak menjejaskan obligasi setiap Negara Ahli untuk memenuhi obligasinya di bawah Konvensyen ini.

Perkara 33

Pelaksanaan dan pemantauan oleh negara

1. Negara-Negara Ahli, selaras dengan sistem organisasinya, hendaklah menetapkan satu atau lebih titik fokus dalam kerajaan untuk hal-hal yang berkaitan dengan pelaksanaan Konvensyen ini, dan hendaklah memberikan pertimbangan yang sewajarnya kepada pewujudan atau penetapan mekanisme penyelarasan dalam kerajaan bagi memudahkan pengambilan tindakan yang berkaitan dalam sektor yang berbeza dan pada peringkat yang berbeza.

2. Negara-Negara Ahli hendaklah, selaras dengan sistem undang-undang dan pentadbirannya, mengekalkan, mengukuhkan, menetapkan atau mewujudkan dalam Negara Ahli itu rangka kerja, termasuk satu atau lebih mekanisme bebas, mengikut kewajaran, bagi mempromosikan, melindungi dan memantau pelaksanaan Konvensyen ini. Negara-Negara Ahli hendaklah mengambil kira, semasa menetapkan atau mewujudkan mekanisme tersebut, prinsip yang berkaitan dengan status dan fungsi institusi negara bagi melindungi dan menggalakkan hak asasi manusia.

3. Masyarakat awam, terutamanya orang kurang upaya dan pertubuhan yang mewakili mereka, hendaklah terlibat dan mengambil bahagian sepenuhnya dalam proses pemantauan.

Perkara 34

Jawatankuasa Hak Orang Kurang Upaya

1. Jawatankuasa Hak Orang Kurang Upaya (kemudian daripada ini disebut sebagai "Jawatankuasa"), yang akan melaksanakan fungsi yang diberikan di bawah ini, hendaklah ditubuhkan.
2. Jawatankuasa terdiri daripada dua belas pakar semasa Konvensyen ini mula berkuat kuasa. Selepas enam puluh lagi ratifikasi atau kesertaan Konvensyen, keahlian Jawatankuasa akan ditambah dengan enam ahli, menjadikan bilangan maksimum lapan belas ahli.
3. Ahli Jawatankuasa hendaklah berkhidmat mengikut keupayaan mereka, dan bermoral tinggi serta diakui kecekapan dan pengalaman mereka dalam bidang yang diliputi oleh Konvensyen ini. Semasa menamakan calon mereka, Negara-Negara Ahli dipelawa memberikan pertimbangan yang sewajarnya kepada peruntukan yang dinyatakan dalam perkara 4, perenggan 3, Konvensyen ini.
4. Ahli Jawatankuasa hendaklah dilantik oleh Negara-Negara Ahli, dengan pertimbangan diberikan kepada pembahagian geografi saksama, perwakilan bentuk peradaban yang berbeza dan sistem undang-undang utama, perwakilan jantina yang seimbang dan pelibatan pakar kurang upaya.
5. Ahli Jawatankuasa hendaklah dipilih menerusi undi rahsia daripada senarai orang yang dicalonkan oleh Negara Ahli dari kalangan rakyatnya pada mesyuarat Persidangan Negara-Negara Ahli. Pada mesyuarat itu, dengan dua pertiga daripada Negara-Negara Ahli akan membentuk satu kuorum, orang yang dipilih untuk menganggotai Jawatankuasa merupakan calon yang memperoleh bilangan undi terbanyak majoriti mutlak daripada wakil Negara-Negara Ahli yang hadir.
6. Pemilihan awal hendaklah diadakan tidak lewat dari enam bulan selepas tarikh kuat kuasa Konvensyen ini. Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu hendaklah menghantar, sekurang-kurangnya empat bulan sebelum tarikh setiap pelantikan, surat kepada Negara Ahli yang mempelawanya supaya mengemukakan calon tersebut dalam tempoh dua bulan. Setiausaha Agung kemudiannya hendaklah menyediakan senarai bagi semua orang yang dicalonkan, mengikut urutan abjad dengan menyatakan Negara Ahli

yang telah mencalonkan mereka, dan hendaklah mengemukakan senarai itu kepada Negara-Negara Ahli bagi Konvensyen ini.

7. Ahli Jawatankuasa hendaklah dipilih bagi tempoh empat tahun. Mereka layak untuk dipilih semula sekali lagi. Walau bagaimanapun, tempoh perkhidmatan bagi enam ahli yang dipilih pada pemilihan pertama hendaklah tamat pada akhir dua tahun; sebaik selepas pemilihan pertama, nama enam ahli ini hendaklah dipilih secara undian oleh pengerusi mesyuarat yang disebut dalam perenggan 5 perkara ini.

8. Pemilihan enam lagi Ahli Jawatankuasa hendaklah diadakan semasa pemilihan biasa, menurut peruntukan perkara ini.

9. Jika seseorang ahli Jawatankuasa meninggal dunia atau meletak jawatan atau atas apa-apa sebab tidak boleh melaksanakan kewajipannya, Negara-Negara Ahli yang mencalonkan ahli itu hendaklah melantik pakar lain, yang memiliki kelayakan dan memenuhi keperluan yang dinyatakan dalam peruntukan perkara ini yang berkaitan, untuk berkhidmat sehingga tamat tempoh perkhidmatan.

10. Jawatankuasa hendaklah mewujudkan kaedah prosedurnya sendiri.

11. Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu hendaklah menyediakan kakitangan dan kemudahan yang diperlukan bagi membolehkan fungsi-fungsi Jawatankuasa di bawah Konvensyen ini dilaksanakan dengan berkesan, dan mengadakan mesyuarat pertamanya.

12. Dengan kelulusan Perhimpunan Agung Bangsa-Bangsa Bersatu, ahli Jawatankuasa yang ditubuhkan di bawah Konvensyen ini akan menerima emolumen daripada sumber Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu menurut terma dan syarat seperti yang mungkin diputuskan oleh Perhimpunan, dengan mengambil perhatian terhadap kepentingan tanggungjawab Jawatankuasa.

13. Ahli Jawatankuasa berhak menikmati kemudahan, keistimewaan dan kekebalan yang diberikan kepada pakar yang menjalankan misi bagi pihak Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, seperti yang ditetapkan dalam bahagian yang berkaitan dalam Konvensyen tentang Keistimewaan dan Kekebalan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu .

Perkara 35

Laporan oleh Negara Ahli

1. Setiap Negara Ahli hendaklah menerusi Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, menghantar laporan yang komprehensif kepada Jawatankuasa tentang langkah yang diambil untuk menguatkuasakan obligasinya di bawah Konvensyen ini dan kemajuan yang dicapai dalam hal itu, dalam tempoh dua tahun selepas Konvensyen ini mula berkuat kuasa bagi Negara Ahli yang berkenaan.
2. Selepas itu, Negara-Negara Ahli hendaklah menghantar laporan terkemudian sekurang-kurangnya empat tahun sekali dan selanjutnya apabila Jawatankuasa memintanya.
3. Jawatankuasa akan membuat keputusan tentang apa-apa garis panduan yang terpakai kepada kandungan laporan tersebut.
4. Sesebuah Negara Ahli yang telah mengemukakan laporan awal yang komprehensif kepada Jawatankuasa tidak perlu, dalam laporannya yang dikemukakan selepas itu, mengulangi maklumat yang diberikan sebelum ini. Semasa menyediakan laporan yang akan dikemukakan kepada Jawatankuasa, Negara Ahli dipelawa mempertimbangkan untuk berbuat demikian dalam proses yang telus dan terbuka, dan memberikan pertimbangan yang sewajarnya kepada peruntukan yang dinyatakan dalam perkara 4, perenggan 3, Konvensyen ini.
5. Laporan mungkin menunjukkan faktor dan kesukaran yang menjejaskan setakat mana obligasi di bawah Konvensyen ini dapat dipenuhi.

Perkara 36

Pertimbangan laporan

1. Setiap laporan hendaklah dipertimbangkan oleh Jawatankuasa, yang hendaklah memberikan cadangan dan syor am tentang laporan itu, seperti yang ia mungkin anggap wajar, serta memanjangkan cadangan dan syor am ini kepada Negara Ahli yang berkenaan. Negara Ahli itu boleh bergerak balas dengan memberikan apa-apa maklumat yang dipilihnya kepada Jawatankuasa. Jawatankuasa boleh meminta daripada Negara Ahli maklumat lanjut yang berkaitan dengan pelaksanaan Konvensyen ini.

2. Jika sesebuah Negara Ahli terlalu lewat mengemukakan laporan, Jawatankuasa boleh memberitahu Negara Ahli yang berkenaan tentang keperluan untuk meneliti pelaksanaan Konvensyen ini di Negara Ahli itu, berdasarkan maklumat yang boleh dipercayai yang diperoleh Jawatankuasa, jika laporan yang berkaitan tidak dikemukakan dalam tempoh tiga bulan selepas pemberitahuan itu diterima. Jawatankuasa hendaklah mempelawa Negara Ahli yang berkenaan untuk mengambil bahagian dalam penelitian tersebut. Jika Negara Ahli itu memberikan respons dengan mengemukakan laporan yang berkaitan, peruntukan perenggan 1 perkara ini akan terpakai.
3. Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu hendaklah menyediakan laporan itu kepada semua Negara-Negara Ahli.
4. Negara-Negara Ahli hendaklah memastikan laporannya dapat diakses secara meluas oleh orang ramai di negara mereka sendiri, serta memudahkan cadangan dan syor am yang berkaitan dengan laporan ini diakses.
5. Jawatankuasa hendaklah menghantar kepada agensi, tabung dan program khusus Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, dan badan berwibawa yang lain, sebagaimana yang mungkin dianggap wajar, laporan daripada Negara-Negara Ahli bagi menangani permintaan atau pernyataan keperluan untuk nasihat atau bantuan teknikal yang terkandung dalamnya, berserta pemerhatian dan syor Jawatankuasa, jika ada, tentang permintaan atau pernyataan ini.

Perkara 37

Kerjasama antara Negara Ahli dengan Jawatankuasa

1. Setiap Negara Ahli hendaklah bekerjasama dengan Jawatankuasa dan membantu ahlinya memenuhi mandat mereka.
2. Jawatankuasa hendaklah memberikan, dalam hubungannya dengan Negara-Negara Ahli, pertimbangan yang sewajarnya kepada cara meningkatkan keupayaan negara bagi melaksanakan Konvensyen ini, termasuk menerusi kerjasama antarabangsa.

Perkara 38

Hubungan Jawatankuasa dengan badan lain

Bagi menggalakkan usaha melaksanakan Konvensyen ini dengan berkesan dan kerjasama antarabangsa dalam bidang yang diliputi oleh Konvensyen ini:

(a) Agensi khusus dan organ Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu yang lain berhak diwakili pada sesi pertimbangan pelaksanaan peruntukan Konvensyen ini, seperti yang jatuh dalam skop mandat mereka. Jawatankuasa boleh mempelawa agensi khusus dan badan berwibawa yang lain, seperti yang ia mungkin anggap wajar, untuk memberikan nasihat pakar tentang pelaksanaan Konvensyen dalam bidang yang jatuh dalam skop mandat masing-masing. Jawatankuasa hendaklah mempelawa agensi khusus dan organ Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu yang lain untuk mengemukakan laporan tentang pelaksanaan Konvensyen dalam bidang yang jatuh dalam skop aktiviti mereka;

(b) Jawatankuasa, semasa melaksanakan mandatnya, hendaklah merujuk, mengikut kewajaran, badan lain yang berkaitan yang diwujudkan oleh perjanjian hak asasi manusia antarabangsa, dengan tujuan untuk memastikan ketekalan garis panduan pelaporan, cadangan dan syor am masing-masing, serta mengelakkan duplikasi dan pertindanan dalam pelaksanaan fungsi mereka.

Perkara 39

Laporan Jawatankuasa

Jawatankuasa hendaklah mengemukakan laporan tentang aktivitiya kepada Perhimpunan Agung serta Majlis Ekonomi dan Sosial dua tahun sekali, dan boleh memberikan cadangan dan syor am berdasarkan penelitian laporan dan maklumat yang diterima daripada Negara-Negara Ahli. Cadangan dan syor am tersebut hendaklah dimasukkan dalam laporan Jawatankuasa berserta komen, jika ada, daripada Negara-Negara Ahli.

Perkara 40

Persidangan Negara Ahli

1. Negara-Negara Ahli hendaklah bertemu secara tetap dalam Persidangan Negara-Negara Ahli bagi mempertimbangkan apa-apa hal berhubung dengan pelaksanaan Konvensyen ini.

2. Persidangan Negara-Negara Ahli hendaklah diadakan oleh Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu tidak lewat dari enam bulan selepas Konvensyen ini mula berkuat kuasa. Selepas itu, pertemuan tersebut hendaklah diadakan oleh Setiausaha Agung dua tahun sekali atau apabila diputuskan oleh Persidangan Negara-Negara Ahli.

Perkara 41 Pemegang simpan

Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu merupakan pemegang simpan Konvensyen ini.

Perkara 42 Penandatanganan

Konvensyen ini akan dibuka untuk penandatanganan oleh semua Negara dan organisasi integrasi serantau di Ibu Pejabat Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu di New York mulai 30 Mac 2007.

Perkara 43 Persetujuan untuk terikat

Konvensyen ini tertakluk kepada ratifikasi oleh Negara penandatanganan dan pengesahan formal oleh organisasi integrasi serantau penandatanganan. Ia dibuka untuk diterima oleh mana-mana Negara atau organisasi integrasi serantau yang belum menandatangani Konvensyen.

Perkara 44 Organisasi integrasi serantau

1. "Organisasi integrasi serantau" hendaklah bererti organisasi yang terdiri daripada Negara-Negara berdaulat di rantau tertentu, yang kepadanya Negara anggotanya telah memindahkan kewibawaan berhubung dengan hal-hal yang ditadbir oleh Konvensyen ini. Organisasi tersebut hendaklah mengisytiharkan, dalam instrumen pengesahan atau penerimaan formalnya, tahap kewibawaannya berhubung dengan hal-hal yang ditadbir oleh Konvensyen ini. Selepas itu, ia hendaklah memaklumkan pemegang simpan tentang apa-apa pengubahsuaian yang cukup besar dari segi tahap kewibawaannya.

2. Rujukan kepada "Negara-Negara Ahli" dalam Konvensyen ini terpakai kepada organisasi dalam lingkungan had kewibawaannya.
3. Bagi tujuan perkara 45, perenggan 1, dan perkara 47, perenggan 2 dan 3, Konvensyen ini, mana-mana instrumen yang disimpan oleh organisasi integrasi serantau tidak dikira.
4. Organisasi integrasi serantau, dalam hal-hal dalam lingkungan kewibawaannya, boleh menggunakan haknya untuk mengundi dalam Persidangan Negara-Negara Ahli, dengan bilangan undi yang sama dengan bilangan Negara anggotanya yang merupakan Pihak-pihak bagi Konvensyen ini. Organisasi tersebut tidak boleh menggunakan haknya untuk mengundi jika mana-mana Negara-Negara anggotanya menggunakan haknya, dan begitu juga sebaliknya.

Perkara 45 **Mula berkuat kuasa**

1. Konvensyen ini akan mula berkuat kuasa pada hari ketiga puluh selepas penyimpan instrumen ratifikasi atau instrumen kesertaan yang kedua puluh.
2. Bagi setiap Negara atau organisasi integrasi serantau yang meratifikasi, mengesahkan secara formal atau menerima Konvensyen ini selepas penyimpan instrumen ratifikasi atau instrumen kesertaan yang kedua puluh disimpan, Konvensyen akan mula berkuat kuasa pada hari ketiga puluh selepas penyimpan instrumen ratifikasi atau instrumen kesertaannya sendiri.

Perkara 46 **Pengecualian**

1. Pengecualian yang bertentangan dengan objektif dan tujuan Konvensyen ini tidak dibenarkan.
2. Pengecualian boleh ditarik balik pada bila-bila masa.

Perkara 47

Pindaan

1. Mana-mana Negara Ahli boleh mencadangkan pindaan pada Konvensyen ini dan mengemukakan kepada Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu. Setiausaha Agung hendaklah menyampaikan apa-apa pindaan yang dicadangkan kepada Negara-Negara Ahli, dengan permintaan supaya beliau diberitahu sama ada Negara-Negara Ahli menyokong untuk mengadakan persidangan Negara-Negara Ahli bagi tujuan mempertimbangkan dan membuat keputusan tentang cadangan itu. Jika, dalam tempoh empat bulan dari tarikh penyampaian tersebut, sekurang-kurangnya satu pertiga Negara-Negara Ahli menyokong untuk mengadakan persidangan tersebut, Setiausaha Agung akan mengadakan persidangan tersebut di bawah naungan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu. Apa-apa pindaan yang diterima pakai oleh majoriti dua pertiga Negara Ahli yang hadir dan mengundi hendaklah dikemukakan oleh Setiausaha Agung kepada Perhimpunan Agung Bangsa-Bangsa Bersatu untuk diluluskan dan selepas itu, kepada semua Negara-Negara Ahli untuk diterima.

2. Pindaan yang diterima pakai dan diluluskan menurut perenggan 1 perkara ini akan mula berkuat kuasa pada hari ketiga puluh selepas bilangan instrumen kesertaan yang disimpan mencapai dua pertiga daripada bilangan Negara-Negara Ahli pada tarikh pindaan itu diterima pakai. Selepas itu, pindaan itu akan mula berkuat kuasa bagi mana-mana Negara Ahli pada hari ketiga puluh selepas penyimpanan instrumen kesertaannya sendiri. Pindaan hanya mengikat Negara-Negara Ahli yang telah menerimanya.

3. Jika diputuskan secara konsensus oleh Persidangan Negara-Negara Ahli, pindaan yang diterima pakai dan diluluskan menurut perenggan 1 perkara ini, yang berkait secara eksklusif dengan perkara 34, 38, 39 dan 40, akan mula berkuat kuasa untuk semua Negara-Negara Ahli pada hari ketiga puluh selepas bilangan instrumen kesertaan yang disimpan mencapai dua pertiga daripada bilangan Negara-Negara Ahli pada tarikh pindaan itu diterima pakai.

Perkara 48

Penarikan diri

Sesebuah Negara Ahli boleh menarik diri daripada Konvensyen ini menerusi pemberitahuan bertulis kepada Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

Penarikan diri itu berkuat kuasa setahun selepas tarikh pemberitahuan tersebut diterima oleh Setiausaha Agung.

Perkara 49
Format yang dapat diakses

Teks Konvensyen ini hendaklah disediakan dalam format yang dapat diakses.

Perkara 50
Ketulenan Teks

Teks Konvensyen ini dalam bahasa Arab, Mandarin, Inggeris, Perancis, Rusia dan Sepanyol adalah sama tulen.

PADA MENYAKSIKANNYA, wakil penuh kerajaan yang bertandatangan di bawah, yang diberi kuasa sewajarnya oleh Kerajaan masing-masing, telah menandatangani Konvensyen ini.

Saya dengan ini mengesahkan bahawa teks sebelum ini ialah salinan sebenar bagi Konvensyen tentang Hak Orang Kurang Upaya, yang diterima pakai oleh Perhimpunan Agung Bangsa-Bangsa Bersatu pada 13 Disember 2006. Dokumen asalnya disimpan dengan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

Bagi pihak Setiausaha Agung,
Penasihat Undang-Undang
(Setiausaha Agung Bahagian
Hal Ehwal Undang-Undang)

Nicolas Michel

Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
New York, 8 Februari 2007